

Notes impertinents (XV) Un film sorprenent, *The Stranger*

Antoni Serra

Edward G.
Robinson,
Loretta Young i
Orson Welles.

En el petit cine de casa —personal i intransferible—, just ara he acabat de veure un film sorprenent i no sé si, fins i tot, el podríem qualificar d'estrany. I de desconcertant, per què no? És una pel·lícula que jo, limitat com tot ésser humà i dèbil (vull dir que, contràriament a Déu, no puc trobar-me a tots els llocs imaginables i inimaginables al mateix temps, ja sigui passat o present), no el vaig veure a l'època que va ser produït. Tampoc se'l va estrenar al seu dia, finals dels quaranta o principis dels cinquanta del segle passat, en aquella Espanya tenebrosa i dictatorial del general Franco que tots vàrem patir (repressió política, social, cultural i religiosa). Sembla que va ser considerat un film polític, d'aquells que no agradaven al militar insurrecte i autoproclamat cap d'Estat, ja que tenia ben

manifestes vel·leïtats per Hitler i el nazisme. Es tracta de *The Stranger* (1946), d'Orson Welles¹.

He de confessar —sempre que no se m'imposi una penitència excessiva, com no sigui la pràctica quotidiana de les tres úniques possibles Virtuts Teològals: luxúria, peresa i gola— que, mentre passaven per la petita pantalla les imatges en blanc i negre, em veia immersit en un món de torbació. Sé el que em volia dir —a mi i a tots els possibles espectadors, és clar— Welles, intuïa el seu missatge, però no acabava d'entendre la forma —a vagades propera el melodrama— o, si volen, l'estètica narrativa que utilitzava en *The Stranger*. ¿Els propis del cinema negre? ¿O tal vegada de denuncia? ¿O es pot qualificar de film polític? Jo crec que hi ha una mescladissa d'elements els quals, a primera vista, poden semblar

Orson Welles durant el rodatge de *The Stranger*.

sorprenents i que, precisament per això —sorpresa, contradicció, desconcert—, al meu entendre el fa atractiu, a més d'emocionant i admirable.

El comentariasta Domènec Font, vell col·laborador de la publicació especialitzada *Fotogramas*, va escriure que aquesta obra és la "més menyspreada de Welles però que, sense que pròpiament es pugui qualificar de film negre, s'ha d'incloure entre les més exultants que hagi donat el gènere en tota la seva història". ¿*The Stranger* és identificable amb el cinema negre, com *Touch of Evil*, per exemple? Sí i no. Al marge que jo, com a incrèdul militant que som, no sigui un apassionat dels gèneres —negre, eròtic, històric, psicològic, rosa, bèl·lic i un llarg etcètera—, classificacions més pròpies de catedràtics academicistes i de crítics postmoderns, perquè en tot moment he pensat que senzillament hi ha bones o pèssimes pel·lícules, excel·lents novel·les o ximpls *cagarrines* literàries, millors o pitjors obres teatrals; així que després de veure *The Stranger* (mot que podríem traduir com "foraster" o, si volen, com "estrany"; de fet el film també es conegut amb el títol castellà d'*El extranjero*) tenc la impressió que ho pot ser tot i no ser res alhora, però en tot cas no és una obra gens menyspreable, ans al contrari. Manuel Márquez, després d'afirmar que totes les pel·lícules de Welles són excepcionals, diu que *The Stranger* també "lo es", d'excepcional, "sin duda alguna. Realizada aún bajo el manto del contrato con la RKO, antes de que el discípulo Orson fuera expulsado del "edén" hollywoodiense y comenzara su largo y azaroso peregrinaje a través del océano portátil de su propia genialidad, en ella encontramos toda la maestría formal y narrativa de Welles, con un despliegue generoso de todos sus recursos". Jo he de confessar que la pel·lícula no

m'ha semblat excepcional, com *Citizen Kane*, *Touch of Evil* o *Campanadas a medianoche* (fins i tot em permet la llibertat d'incloure *The Trial* i *The Lady from Shanghai*, pel·lícula, aquesta darrera, que fa molts d'anys vaig veure en el petit cinema del meu poble de naixença), però sí que crec que és prou valuosa i interessant. I és així per dues raons bàsiques: el seu argument, plantejat des d'una perspectiva crítica i històrica (la recerca del nazi Franz Kindler, refugiat i camuflat en el petit poble nord-americà de Harper [Conneticut], el qual havia participat en les monstruositats exterminadores del Führer Hitler) i, sobretot, la magistral interpretació d'Edward G. Robinson (una de les millors que li record, i totes les seves ho són, de colossals), de Loretta Young i del mateix Welles, encara que, en aquesta ocasió, el trobi un xic tèrbol i que, malgrat el camuflatge, no aconsegueix dissimular amb prou eficàcia que és un nazi d'una sola peça.

Com a apassionat del cinema (sobretot del d'abans o sigui, el que encara no havia patit la frivolidat deformadora dels efectes especials), ara, amics meus de la utopia del setè art, puc dir que som plenament feliç per haver pogut visionar l'única pel·lícula que no coneixia d'Orson Welles. Resulta una satisfacció constatar que la mort ja no em sorprendrà en calçons blancs... i si ho fa, seré plenament feliç, perquè aquests no seran del tot impol·luts. *Novum genus potentiae...*! ■

(1) Després de redactar aquesta "Nota impertinent", intemporal i voluntàriament indisciplinada (vostès ja saben que sempre he recelat de les multituds triomfants), m'he assabentat que *The Stranger* va ser projectada a les sessions de cinema que organitza el Centre de Cultura. I la'm vaig perdre, cent llamps! L'home —l'ésser humà en general— és molt més limitat que la babaiana o la panarola. Ho sé per experiència...